

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

NUTARTIS

2019 m. spalio 16 d.

Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ryčio Krasausko, Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjų ... <234 asmenų>... grupės ieškinį atsakovui Lietuvos Respublikai, atstovaujamai Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir valstybės įmonės Valstybinių miškų urėdija, dėl pagrindinių miškų kirtimo „Natura 2000“ teritorijose uždraudimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

Pareiškėjai 2018 m. gruodžio 3 d. kreipėsi į apylinkės teismą su grupės ieškiniu, prašydami uždrausti atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir valstybės įmonės (toliau – ir VĮ) Valstybinių miškų urėdija, atlikti veiksmus – „Natura 2000“ teritorijose valstybiniuose miškuose vykdyti pagrindinius (plynuosius ir atrankinius) miško kirtimus.

Specialioji teisėjų kolegija bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti 2019 m. vasario 13 d. nutartimi pripažino, kad ginčas teisingas administraciniam teismui, ir persiuntė bylą Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. vasario 19 d. nutartimi nustatė terminą pareiškėjams iki 2019 m. kovo 5 d. pašalinti nustatytus skundo trūkumus, t. y. pateikti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 24 ir 25 straipsnių reikalavimus atitinkantį skundą, be kita ko, nurodyti konkrečius viešojo administravimo subjekto(ų) galbūt neteisėtus veiksmus (aktus) ir kt., pateikti skundžiamus aktus.

Pareiškėjai 2019 m. kovo 6 d. pateikė grupės skundą, prašydami:

1. panaikinti Aplinkos ministerijos 2018 m. lapkričio 12 d. raštu Nr. (12-6)-D8(E)-1185 (toliau – ir 2018 m. lapkričio 12 d. raštas) ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštu Nr. (12-6)-D8-5758 (toliau – ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštas) priimtą sprendimą, kuriuo atsisakoma patenkinti grupės pareiškėjų vardu 2018 m. spalio 18 d. pretenzijoje-pranešime pateiktą prašymą kreiptis į institucijas, atsakingas už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą, ir nustatyti „Natura 2000“ teritorijose ir joms artimoje aplinkoje vykdomų ir planuojamų vykdyti miškų kirtimo ūkinių veiklų poveikio „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumą;

2. panaikinti Aplinkos ministerijos 2018 m. lapkričio 12 d. raštu ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštu priimtą administracinį sprendimą, kuriuo nurodoma, kad miško kirtimams, kai neketinama keisti žemės naudojimo, nors jis ir yra Europos ekologinio tinko „Natura 2000“ teritorijoje, reikšmingumo nustatymas ir poveikio aplinkai vertinimas neprivalomas ir nėra teisinio pagrindo ūkinės veiklos subjektams nurodyti kreiptis į institucijas, atsakingas už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą dėl planuojamos ūkinės veiklos reikšmingumo nustatymo;

3. įpareigoti VĮ Valstybinių miškų urėdiją kreiptis į direkcijas, kurių administruojamose teritorijose yra įsteigtos „Natura 2000“ teritorijos arba kurioms tokios teritorijos priskirtos vertinimui Valstybės saugomų teritorijų tarnybos įsakymu, dėl Lietuvos Respublikoje esančiose „Natura 2000“ teritorijose – pagal sąrašus, patvirtintus aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210, 2014 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. D1-281 ir 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 – vykdomų ir planuojamų vykdyti pagrindinių miško kirtimų ūkinių veiklų valstybiniuose miškuose poveikio „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo;

4. įpareigoti Vyriausybę, Aplinkos ministeriją ir VĮ Valstybinių miškų urėdiją nutraukti neteisėtus veiksmus – sustabdyti valstybinių miškų pagrindinius miško kirtimus Lietuvos Respublikoje esančiose „Natura 2000“ teritorijose – pagal sąrašus, patvirtintus aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210, 2014 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. D1-281 ir 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 – iki tol, kol bus gautos atitinkamų teritorijų ūkinių veiklų reikšmingumo „Natura 2000“ teritorijoms išvados.

Pareiškėjai 2019 m. kovo 7 d. pateikė prašymą dėl galbūt praleisto termino 2018 m. lapkričio 12 d. ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštams apskūsti atnaujinimo, kuriame termino praleidimo priežastis siejo su proceso teisės specifika, bendrosios kompetencijos teismui pateiktą grupės ieškinį performuluojant į administracinių bylų teisenos taisykles atitinkantį grupės skundą.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. kovo 12 d. nutartimi atsisakė priimti grupės skundą, nes, jo vertinimu, pareiškėjai skunde nenurodė konkrečių Aplinkos ministerijos ir VĮ Valstybinių miškų urėdijos priimtų administracinių aktų, kurie galbūt yra susiję su grupės skunde nurodytais tariamais pažeidimais, be to, ginčo pagrindiniai miško kirtimai valstybiniuose miškuose apima skirtingas Lietuvos teritorijas, aplinkybės, kuriomis galbūt daromi grupės skunde įvardijami pažeidimai, jų mastas gali iš esmės skirtis, todėl nėra pagrindo teigti, kad skundas grindžiamas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis ir juo siekiama apginti į grupę susijungusių fizinių ar juridinių asmenų tapačias ar panašaus pobūdžio teises ar įstatymų saugomus interesus ir kad grupės skunde keliamus reikalavimus būtų tiksliausia, efektyviausia ir tinkamiausia nagrinėti pagal grupės skundo proceso taisykles.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2019 m. birželio 26 d. nutartimi iš dalies tenkino pareiškėjų atskirąjį skundą, t. y. panaikino Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. kovo 12 d. nutartį ir perdavė skundo priėmimo klausimą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, nes, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas rėmėsi tik specialiosiomis teisės normomis, reguliuojančiomis grupės skundo padavimą, ir neanalizavo, ar yra bendros procesinės prielaidos ir sąlygos kreiptis į teismą, ar jų buvimą pagrindžia pareiškėjų paduotas skundas.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. liepos 11 d. nustatė terminą pareiškėjams iki 2019 m. liepos 25 d. pašalinti skundo trūkumus, t. y. pateikti grupės skundą, kuriame būtų aiškiai nurodytas skundo pagrindas ir dalykas, pateikti skundžiami sprendimai, nurodyti atsakovai.

Pareiškėjai 2019 m. liepos 24 d. pateikė prašymą dėl išplėstinės teisėjų kolegijos sudarymo, 2019 m. liepos 11 d. teismo nutarties išaiškinimo ir termino trūkumams pašalinti pratęsimo. Prašyme pareiškėjai teigė, jog 2019 m. liepos 11 d. nutartis buvo netinkamai motyvuota ir jiems nesuprantamas šios nutarties turinys, t. y. neaišku, kokių konkrečių įstatymo reikalavimų ir kodėl

neatitinka konkretūs grupės skundo elementai bei jame suformuluoti reikalavimai, kodėl nurodyti atsakovai nėra tinkami. Pareiškėjai paaiškino, kad jie į atsakovus su pretenzija-pranešimu kreipėsi siekdami įvykdyti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 441² straipsnyje įtvirtintas sąlygas pasinaudoti grupės ieškinio institutu. Grupės skunde nurodyti konkretūs administraciniai aktai – Aplinkos ministerijos 2018 m. lapkričio 12 d. ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštai – yra susiję su grupės skunde nurodytais pažeidimais ir šie administraciniai aktai pagrįstai tiesiogiai nurodyti kaip skundo dalykas. Administracinių aktų ginčijimas patenka į administracinio teismo kompetenciją. Be to, byloje ne tik skundžiami administraciniai sprendimai, bet ir pareikšti reikalavimai dėl atsakovų neveikimo teisėtumo ištyrimo. Pareiškėjai tvirtino, jog jų pateiktas grupės skundas atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 885 patvirtintos Grupės ieškinio koncepcijos, kuria remiantis parengtos ir grupės ieškinį, ir grupės skundą reglamentuojančios teisės normos, nuostatos, nes šiuo atveju skundą padavė pakankamai gausi asmenų grupė (vien inicijuojant bylą buvo 234 veiksnūs asmenys), kuriuos sieja tapatūs materialiniai teisiniai santykiai (be kita ko, gyvenimas Lietuvos gamtinėje aplinkoje, apsijungimas į grupę pagal siekiamą interesą bei šios grupės vardu pateikti reikalavimai) ir bendras suinteresuotumas bylos baigtimi (siekis sustabdyti, pareiškėjų nuomone, neteisėtai vykdomus plynuosius ir atvejinius miško kirtimus saugomose „Natura 2000“ tinklo teritorijose, neturint privalomos reikšmingumo išvados, kuriais niokojamos Lietuvos Respublikos Konstitucijos saugomos gamtos vertybės). Pareiškėjų nuomone, tokiu vengimu priimti grupės skundą, kuris pridengiamas neaiškiai išdėstytais menamais skundo trūkumais, yra pažeidžiama jų teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos, teisė į teisingą procesą bei Konvencijoje dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kuri pasirašyta Jungtinių Tautų 1998 m. birželio 25 d. Orhuse, ratifikuota 2001 m. liepos 10 d. įstatymu ir Lietuvoje įsigaliojo 2002 m. balandžio 28 d. (toliau – ir Orhuso konvencija), įtvirtintos nuostatos dėl teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais. Teismų pozicija, kad suinteresuota visuomenė neturi teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais, jei neįrodoma, jog pažeista konkreti subjektyvioji besikreipiančiojo teisė, neatitinka nei Orhuso konvencijos dvasios, nei grupės skundo instituto paskirties.

II.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. liepos 26 d. nutartimi nutarė pareiškėjų grupės skundą laikyti nepaduotu ir grąžinti jų atstovui sumokėtą 300 Eur žyminį mokestį.

Teismas konstatavo, kad pareiškėjai per teismo nustatytą terminą nepašalino skundo trūkumų, nurodytų 2019 m. liepos 11 d. nutartyje. Terminas skundo trūkumams pašalinti buvo nustatytas jau du kartus – 2019 m. vasario 19 d. ir 2019 m. liepos 11 d. nutartimis – ir, teismo vertinimu, pareiškėjams aiškiai nurodyta, kokie yra grupės skundo trūkumai ir kaip juos pašalinti, todėl nėra pagrindo papildomai aiškinti teismo 2019 m. liepos 11 d. nutartyje nustatytus skundo trūkumus bei jų pašalinimo būdus ar pratęsti terminą skundo trūkumams pašalinti. Nesant aiškaus skundo pagrindo ir dalyko, teismas nurodė neturintis galimybės nustatyti grupės skundo nagrinėjimo ribas ir išspręsti skundo priėmimo klausimą, todėl grupės skundas laikytinas nepaduotu.

III.

Pareiškėjai atskiruoju skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. liepos 26 d. nutartį ir klausimą išspręsti iš esmės – grupės skundą priimti, taip pat prašo kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą bei sudaryti išplėstinę teisėjų kolegiją grupės skundo priėmimo klausimui spręsti.

Pareiškėjai laikosi pozicijos, kad teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais įgyvendinimas nei Orhuso konvencijoje, nei atitinkamose nacionalinės teisės nuostatose nėra siejamas su tikėtino aplinkosauginio pažeidimo įtaka pareiškėjo subjektyviesiems teisėms. Tokios

teisės ribojimas pareiškėjo suinteresuotumu neatitinka Orhuso konvencijos dvasios ir šio tarptautinio teisinio reguliavimo atsiradimo esmės. Akcentuoja, kad, pagal Orhuso konvenciją ir nacionalinius teisės aktus (tarp jų – Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 1 str. 22 d., 7 str. 2 d.), suinteresuota visuomenė turi teisę ginti viešąjį aplinkosauginį interesą, tai patvirtina teismų praktika. Be to, pagrindinių miškų kirtimų (plynųjų bei atrankinių) vykdymas saugomose „Natura 2000“ teritorijose, negavus privalomos reikšmingumo išvados dėl tokios veiklos poveikio saugomoms aplinkos vertingosioms savybėms, yra su aplinka susiję sprendimai, kurie sąlygoja ir pareiškėjų aplinkos būklę, gyvenimo, darbo ir poilsio sąlygas, vien per bendrąją klimato kaitą bei bendrą valstybės aplinkosauginę būklę. Šių ūkinių veiklų, planų ir programų įgyvendinimas yra susijęs su kiekvieno pareiškėjo teisėtai interesais bei subjektyvia teise į sveiką ir švarią aplinką, galimybę naudotis saugomų „Natura 2000“ teritorijų aplinkos vertybėmis, o taip pat Orhuso konvencijoje įtvirtintomis teisėmis – gauti informaciją, teikti pasiūlymus bei kreiptis į teismą.

Pareiškėjų vertinimu, šiuo atveju negalima laikyti, jog jų skundas nepriimtas pagrįstai, jiems nepašalinus dviejose teismo nutartyse nustatytų trūkumų, kadangi, pirma, 2019 m. kovo 12 d. nutartis, kuria atsisakyta priimti skundą, pareiškėjams nepašalinus 2019 m. vasario 13 d. nutartyje nustatytų trūkumų, buvo panaikinta, todėl trūkumai grupės skundui nustatyti tik 2019 m. liepos 11 d. nutartimi, antra, 2019 m. liepos 11 d. teismo nutarties turinys pareiškėjams (taip pat jiems atstovaujantiems dviem advokatams) buvo neaiškus (šiuo aspektu pareiškėjai palaiko 2019 m. liepos 24 d. prašyme išdėstytus argumentus) ir teismas atsisakė šią nutartį išaiškinti, todėl pareiškėjams negali tekti neigiamos trūkumų neištaisymo pasekmės. Pastebėta ir tai, kad teismas prašymą pratęsti terminą skundo trūkumams pašalinti išnagrinėjo po šio termino pasibaigimo. Teismas nusprendė grupės skundą laikyti nepaduotu remdamasis tik deklaratyvia pozicija, jog pareiškėjai nepašalino nustatytų skundo trūkumų, nepateikdamas jokių paaiškinamų motyvų. Kita vertus, pareiškėjai mano, jog jų 2019 m. kovo 5 d. grupės skundas atitiko reikalavimus, t. y. jame tiksliai nurodytas jo pagrindas ir dalykas, įvardyti ir pateikti skundžiami aktai, pagal kompetencijas nurodyti atsakovai, o 2019 m. kovo 7 d. pateiktas motyvuotas prašymas dėl galbūt praleisto termino atnaujinimo.

Pareiškėjams, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą teisę į sveiką ir švarią aplinką, kuri laikytina viešuoju interesu ir kurios gynimas galimas asmeniui kreipiantis į teismą, Konstituciją taikant tiesiogiai, taip pat į Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio 2 dalį, kurioje įtvirtinta, kad suinteresuota visuomenė turi teisę Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, kyla abejonė, ar Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2 punkto ir 55 straipsnio 1 dalies nuostatos tiek, kiek jos tiesiogiai neužtikrina fizinių asmenų teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais ginant viešąjį interesą, nepažeidžia Konstitucijos 6 straipsnio, 54 straipsnio 1 dalies ir 138 straipsnio 3 dalies bei Orhuso konvencijos nuostatų.

Pareiškėjų nuomone, byla yra sudėtinga, joje keliami klausimai susiję su fundamentaliomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, aktualūs teismų praktikos formavimui, todėl byla turėtų būti nagrinėjama išplėstinėje teisėjų kolegijoje.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

Teisėjų kolegija pažymi, kad teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos yra fundamentali asmens teisė, pripažįstama tiek nacionalinių (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 str. 1 d., Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 4 str. 1 d., Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 1 d.), tiek tarptautinių teisės aktų (Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 2 str. 3 d., Žmogaus teisių

ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. 1 d., 13 str.), tačiau ji nėra absoliuti. Teisė kreiptis į teismą yra neatsiejama nuo asmens pareigos padaryti tai pagal įstatymų nustatytas taisykles, *inter alia* (įskaitant, be kita ko) pateikti teisės aktų reikalavimus atitinkantį skundą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-818-492/2017, 2018 m. balandžio 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-258-662/2018). Pagal pareikštus konkrečius ir aiškius reikalavimus apibrėžiamos administracinės bylos nagrinėjimo ribos. Tik tiksli jų formuluotė gali atskleisti siekiamas apginti teises ar teisėtus interesus bei padėti visapusiškai ir objektyviai išnagrinėti bylą, taikant teisės aktus, reguliuojančius atitinkamus visuomeninius santykius (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. lapkričio 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-789-552/2016, 2017 m. vasario 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-201-492/2017).

Administracinių bylų teisenos įstatymo 33 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, įtvirtinta, kad, jeigu skundas (prašymas, pareiškimas) neatitinka šio įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje, 24, 25 ir 35 straipsniuose nustatytų reikalavimų, nutartimi nustatomas terminas trūkumams pašalinti, o jeigu per teismo nustatytą terminą trūkumai nepašalinami, skundas (prašymas, pareiškimas) laikomas nepaduotu ir teisėjo nutartimi grąžinamas pareiškėjui. Taigi pirmosios instancijos teismas, konstatavęs, jog pareiškėjai per teismo nustatytą terminą nepašalino grupės skundo trūkumų, turėjo teisinį ir faktinį pagrindą tokį skundą laikyti nepaduotu. Siekiant įvertinti, ar toks teismo sprendimas šiuo atveju yra teisėtas ir pagrįstas, būtina patikrinti, ar teismas pagrįstai nustatė grupės skundo trūkumus ir vėliau konstatavo, jog šie trūkumai nebuvo pašalinti per nustatytą terminą.

Nagrinėjamu atveju skundo trūkumai ir terminas šiuos trūkumus pašalinti, kaip teisingai nurodė pirmosios instancijos teismas, buvo nustatyti du kartus – 2019 m. vasario 19 d. ir 2019 m. liepos 11 d. nutartimis.

Pareiškėjai, siekdami pašalinti 2019 m. vasario 19 d. nutartyje nustatytus procesinio dokumento trūkumus, 2019 m. kovo 6 d. teismui pateikė grupės skundą (III t., b. l. 1–12), o 2016 m. kovo 7 d. – prašymą dėl galbūt praleisto termino atnaujinimo (IV t., b. l. 1–3). Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. kovo 12 d. nutartimi atsisakė priimti grupės skundą, kadangi, jo vertinimu, grupės skunde nebuvo atskleista ginčo esmė, be kita ko, nenurodyti konkretūs Aplinkos ministerijos, VĮ Valstybinių miškų urėdijos priimti administraciniai aktai, kurie galbūt susiję su grupės skunde nurodytais tariamais pažeidimais, o tokio teismo vertinimo nekeitė aplinkybė, jog pareiškėjai buvo kreipęsi į atsakovo atstovus su pretenzija-pranešimu apie grupės ketinimą kreiptis į teismą dėl grupės ieškinio (skundo) bylos iškelimo grupės skunde suformuluotų reikalavimų pagrindu. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2019 m. birželio 26 d. nutartimi iš dalies tenkino pareiškėjų atskirąjį skundą, t. y. panaikino Vilniaus apygardos administracinio teismo

2019 m. kovo 12 d. nutartį ir perdavė skundo priėmimo klausimą pirmosios instancijos teismui spręsti iš naujo. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas akcentavo, jog šiuo atveju svarbūs ne tik specialieji grupės skundai numatyti reikalavimai, bet ir bendrieji reikalavimai skundai, tarp jų – asmens teisinis suinteresuotumas, tačiau šiuo atveju pirmosios instancijos teismas nevertino pareiškėjų teisinio suinteresuotumo, nors galėjo tai padaryti bei suteikti pareiškėjams galimybę papildomai pagrįsti savo teisinį suinteresuotumą, bei nesprendė klausimo, ar yra bendrosios procesinės prielaidos ir sąlygos pareiškėjams kreiptis į teismą, ar jų buvimą pagrindžia pareiškėjų paduotas skundas. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas minėtoje nutartyje nekonstatavo, jog skundo trūkumai 2019 m. vasario 19 d. nutartimi buvo nustatyti netinkamai ar nepagrįstai, todėl pareiškėjai atskirajame skunde nepagrįstai tvirtina, jog sprendžiant ginčą aktuali tik 2019 m. liepos 11 d. nutartis, juolab kad patys pareiškėjai pripažino, jog trūkumai 2019 m. vasario 19 d. nutartimi nustatyti pagrįstai (2019 m. liepos 24 d. prašymo 12 p., IV t., b. l. 68).

Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. birželio 26 d. nutarties argumentus, 2019 m. liepos 11 d. nutartimi nustatė pareiškėjams terminą iki 2019 m. liepos 25 d. pašalinti skundo trūkumus: pateikti grupės skundą, kuriame būtų aiškiai nurodytas skundo pagrindas ir dalykas, pateikti skundžiami sprendimai, nurodyti atsakovai. Teismas 2019 m. liepos 11 d. nutartyje priėjo prie išvados, kad ginčas kilo dėl galbūt neteisėtai vykdomų pagrindinių miško kirtimų valstybiniuose miškuose ir tuo daromos žalos gamtai, o pareiškėjai savo teisinį suinteresuotumą motyvuoja Orhuso konvencija, tačiau iš abstrakčių, deklaratyvaus pobūdžio skundo argumentų ir jame suformuluotų reikalavimų nėra aišku, kokių tikslų siekia pareiškėjai, paduodami grupės skundą, koks jų teisinis suinteresuotumas ginčo išsprendimu. Kadangi pareiškėjai nepašalino nurodytų trūkumų per teismo nustatytą terminą, skundžiama 2019 m. liepos 26 d. teismo nutartimi nutarta jų grupės skundą laikyti nepaduotu.

Primintina, kad, kaip nurodė Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2019 m. birželio 26 d. nutartyje, sprendžiant, ar grupės skundas gali būti priimtas nagrinėti, būtina įvertinti ne tik tai, ar šis skundas atitinka specialiuosius reikalavimus, keliamus grupės skundui, bet ir pateikto skundo atitiktį bendriesiems reikalavimams. Vienas iš reikalavimų, įgyvendinant teisę kreiptis į administracinę teisą, yra suinteresuoto asmens kreipimasis dėl teisės ar įstatymų saugomo intereso pažeidimo. Suinteresuoto asmens teisė kreiptis į teisimą reiškia ne teisę reikalauti ginti nuo pažeidimų bet kieno teisę, o galimybę kreiptis į teisimą tik dėl to, kad būtų apginta jo (pareiškėjo) subjekcinė teisė ar įstatymų saugomas interesas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-1157/2009). Reikalavimas dėl materialinio teisinio suinteresuotumo paduoti skundą ar prašymą kildinamas iš Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos bendrosios nuostatos, jog kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teisimą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Be to, pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 23 straipsnio 1 dalį, skundą (prašymą) dėl viešojo ar vidaus administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo) turi teisę paduoti asmenys, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Vyriausiasis administracinis teismas ne kartą konstatavo, kad, pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies bei 23 straipsnio 1 dalies nuostatas, skundą (prašymą) dėl viešojo administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo) turi teisę paduoti asmenys, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Tokiu būdu įstatyme yra įtvirtinta asmens procesinė teisė kreiptis į teisimą ir nustatyta, jog tokiam kreipimuisi pakanka, kad asmuo manytų, jog jo teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti, t. y. pakankamas asmens subjektyvus suvokimas apie jo teisių ar teisėtų interesų pažeidimą (žr., pvz., 2009 m. rugpjūčio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS⁴⁴²-505/2009, 2018 m. rugpjūčio 23 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-4740-502/2018).

Pareiškėjas turi pagrįsti savo interesą ar jo teisių pažeidimą. Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 1 punktą ir 22 straipsnio 1 dalį, visi viešojo administravimo subjektų priimti aktai, nepaisant tų aktų formos, taip pat veiksmai (neveikimas), sukeltys asmeniui teisinės pasekmės, t. y. darantys įtaką asmenų teisėms ar įstatymų saugomiems interesams, gali būti skundžiami teismui. Remiantis šiomis teisės normomis, administraciniam teismams priskirta nagrinėti administracines bylas dėl viešojo administravimo subjektų priimtų teisės aktų, taip pat veiksmų (neveikimo), darančių įtaką asmenų teisėms ar įstatymų saugomiems interesams, teisėtumo (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. liepos 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS¹⁴⁶-391/2009, 2018 m. rugpjūčio 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-554-629/2018).

Atsižvelgiant į atskirojo skundo argumentus, pažymėtina, kad įstatymai įtvirtina galimybę prokurorui, viešojo administravimo subjektui, organizacijai ar fiziniam asmeniui kreiptis į teismą ir su pareiškimu dėl viešojo intereso arba valstybės, savivaldybės ir asmenų teisių bei įstatymų saugomų interesų gynimo. Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2 punkte ir 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą reguliavimą, viešasis interesas teisme gali būti ginamas tik esant dviem sąlygoms: viešieji interesai ginami tik įstatymų numatytiems subjektams kreipiantis į teismą ir tik įstatymų numatytais atvejais. Bylą nagrinėjantis teismas, sprenddamas dėl viešojo intereso pažeidimo, kiekvienu atveju patikrina, ar subjektas, kuris kreipiasi į teismą, turi įstatyme numatytus įgaliojimus ginti viešąjį interesą. Jei tokia teisė įstatymu nesuteikta, teismas negali konstatuoti į teismą besikreipusio asmens materialinio suinteresuotumo ir tenkinti jo reikalavimą apginti viešąjį interesą. Be minėtų dviejų sąlygų teismų praktikoje nurodoma ir prielaida kreiptis dėl viešojo intereso gynimo, tai – viešojo intereso buvimas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugpjūčio 19 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-580/2013, 2019 m. balandžio 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eAS-224-438/2019).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pažymima, kad viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija. Todėl kiekvienu atveju, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti aplinkybę, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008, 2017 m. kovo 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1418-575/2017).

Asmens teisė į sveikatos apsaugą ir sveiką aplinką užtikrinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 53 ir 54 straipsniuose, kuriuose, be kitų nuostatų, įtvirtinta valstybės pareiga rūpintis žmonių sveikata, valstybės ir visos visuomenės pareiga saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių, nustatyti pagrindiniai Lietuvos valstybės aplinkos apsaugos politikos tikslai bei kryptys. Aiškindamas šias nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad Konstitucijos 54 straipsnio 1 dalyje suformuluotas vienas iš valstybės veiklos tikslų – užtikrinti žmonių teises į sveiką ir švarią aplinką (Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 1 d. nutarimas). Iš Konstitucijos 54 straipsnio valstybei kyla priedermė nustatyti tokį teisinį reguliavimą ir veikti taip, kad būtų apsaugota natūrali gamtinė aplinka, atskiri jos objektai, kad būtų užtikrintas racionalus gamtos išteklių naudojimas ir jų atkūrimas bei gausinimas. Tam tikslui turi būti sukurta ir deramai funkcionuoti atitinkama valstybės institucijų sistema, valstybės biudžete turi būti numatytos lėšos, reikalingos apsaugoti natūralią gamtinę aplinką, atskirus jos objektus, užtikrinti racionalų gamtos išteklių naudojimą, atkūrimą bei jų gausinimą. Iš Konstitucijos 54 straipsnio kyla pareigos ir visiems Lietuvos Respublikos teritorijoje esantiems asmenims: jie privalo susilaikyti nuo tokių veiksmų, kuriais būtų daroma žala žemei, jos gelmėms, vandeniui, orui, augalijai ir gyvūnijai (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas). Šios konstitucinės doktrinos kontekste konstatuotina, kad pirmiau nurodytose Konstitucijos normose ne tik įtvirtintas aplinkos apsaugos principas: visi juridiniai ir fiziniai asmenys turi susilaikyti nuo tokių veiksmų, kuriais būtų daroma žala aplinkai (taip pat ir joje gyvenantiems žmonėms), bet ir suponuojamos teisinio poveikio priemonių taikymo prielaidos, subjektams nesilaikant nustatytų imperatyvų.

1998 m. birželio 25 d. Orhuse priimtos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kuri ratifikuota 2001 m. liepos 10 d. įstatymu ir Lietuvoje įsigaliojo 2002 m. balandžio 28 d., preambulės septintoje konstatuojamojoje dalyje pripažįstama, kad kiekvienas asmuo turi teisę

gyventi tinkamoje jo sveikatai bei gerovei aplinkoje, privalo individualiai ir kartu su kitais saugoti aplinką bei gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės. Siekdamas sudaryti galimybes ginti šią teisę ir vykdyti nustatytas pareigas, Orhuso konvencijos šalys įsipareigojo užtikrinti teisę gauti informaciją, teisę visuomenei dalyvauti priimant sprendimus bei teisę kreiptis į teismus aplinkos klausimais, kad būtų apsaugota kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisė gyventi jo sveikatai ir gerovei palankioje aplinkoje (Orhuso konvencijos 1 str.). Vadovaujantis Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalimi, visuomenės, kuriai daro arba gali daryti įtaką aplinkos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų aplinkos srityje priėmimo procesu (suinteresuotos visuomenės), nariai, siekdami teisiškai užginčyti sprendimo, veiksmo ar neveikimo, patenkančio į Orhuso konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį, teisėtumą, nacionalinės teisės aktų užtikrinta tvarka turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto sprendimo pakartotinio nagrinėjimo. Pagal Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalį, visuomenės nariams, atitinkantiems nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus (jeigu tokie yra), turi būti sudaryta galimybė pasinaudoti administracinėmis arba teisminėmis procedūromis su aplinka susijusias nacionalinės teisės nuostatas pažeidžiančių privačių asmenų ir valstybės institucijų veiksams arba neveikimui užginčyti.

Pagal Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalį suinteresuota visuomenė – tai visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo procesu; pagal šią apibrėžtį nevyriausybinių organizacijų, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis.

Europos Sąjunga, siekdama užtikrinti „teisės į aplinką“ tinkamą įgyvendinimą ir apsaugą, bendrajame žmogaus teisių apsaugos kontekste priėmė dvi direktyvas, skirtas Orhuso konvencijos nuostatomis įgyvendinti: 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės teisės gauti informaciją apie aplinką ir Tarybos direktyvos 90/313/EEB pripažinimo netekusi galios; 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB ryšium su visuomenės dalyvavimu ir teise kreiptis į teismą.

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (toliau – ir Direktyva 2011/92/ES), pakeitusios 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvą 85/337/EEB (toliau – ir Direktyva 85/337/EEB) ir iš dalies pakeistos 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/52/ES, 1 straipsnio 2 dalies d punkte įtvirtinta, jog visuomenė – tai vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinės teisės aktus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos ar grupės; e punkte nurodyta, jog suinteresuota visuomenė – tai visuomenė, kuriai turėjo ar gali turėti poveikio 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta sprendimų aplinkos klausimais priėmimo tvarka arba kuri yra suinteresuota ta tvarka; šioje apibrėžtyje nevyriausybinių organizacijų, skatinančios aplinkos apsaugą ir atitinkančios reikalavimus pagal nacionalinę teisę, yra laikomos suinteresuotomis. Šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog valstybės narės užtikrina, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai: a) turintys pakankamą interesą, arba alternatyviai; b) pareikšdami apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinio proceso teisė reikalauja to kaip išankstinės sąlygos, turėtų teisę į peržiūrėjimą teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo ar neveikimo, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą. Pagal šio straipsnio 3 dalį, kas yra pakankamas interesas ir teisės pažeidimas, nustato valstybės narės, deramai siekdamos suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus; tuo tikslu kiekvienos nevyriausybinių organizacijų, atitinkančios 1 straipsnio 2

dalyje nurodytus reikalavimus, interesas yra laikomas pakankamu šio straipsnio a punkto prasme; tokia organizacija taip pat laikoma turinti teises, kurios gali būti pažeistos, šio straipsnio 1 dalies b punkto prasme. Anksčiau minėtos Direktyvos 2011/92/ES nuostatos yra iš esmės tapačios Direktyvos 85/337/EEB nuostatomis.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gana plačiai aiškina suinteresuotos visuomenės teisę kreiptis į teismą aplinkos klausimais bei pabrėžia tai, jog nacionalinės taisyklės turi, viena vertus, užtikrinti „plačias galimybes kreiptis į teismus“ ir, kita vertus, garantuoti Direktyvos 85/337/EEB nuostatų, susijusių su teise užginčyti sprendimą teisme, veiksmingumą, tačiau Teisingumo Teismas savo praktikoje taip pat yra nurodęs, jog Direktyvos 85/337/EEB 10a straipsnyje (atitinka Direktyvos 2011/92/ES 11 straipsnį) **valstybėms narėms paliekama didelė diskrecija tiek apibrėžti, kas yra teisės pažeidimas, tiek nustatyti, be kita ko, ieškinio priimtinumą sąlygas bei įstaigas, kurioms ieškinys gali būti pateiktas** (Teisingumo Teismo 2011 m. gegužės 12 d. sprendimas *Trianel Kohlekraftwerk Lünen*, C-115/09, EU:C:2011:289). Teisingumo Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, jog Direktyvos 85/337/EEB 10a straipsnyje esanti nuoroda į 1 straipsnio 2 dalį palieka nacionalinės teisės aktų leidėjams nustatyti taikytinus reikalavimus, kad nevyriausybinė organizacija, skatinanti aplinkos apsaugą, kaip asociacija, galėtų pasinaudoti teise pateikti apeliacinį skundą teisme minėtomis sąlygomis. Taip pat nacionalinės teisės aktuose gali būti reikalaujama, kad asociacijos, ketinančios teisminiu būdu ginčyti į Direktyvos 85/337/EEB taikymo sritį patenkančią projektą, tikslas būtų susijęs su gamtos ir aplinkos apsauga (Teisingumo Teismo 2009 m. spalio 15 d. sprendimas *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsforening*, C-263/08, EU:C:2009:631). Teisingumo Teismas yra pasisakęs ir tai, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalis Sąjungos teisėje neveikia tiesiogiai. Nėra jokio aiškaus ir tikslaus įpareigojimo, kuris galėtų tiesiogiai reguliuoti asmenų teisinę situaciją; kadangi tik „visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus“, turi minėto 9 straipsnio 3 dalyje numatytas teises, šios nuostatos vykdymas arba veikimas priklauso nuo vėlesnio akto priėmimo. Teisingumo Teismas teigė, kad nesant šią sritį reguliuojančių Sąjungos teisės normų, kiekviena valstybė narė savo nacionalinės teisės sistemoje turi nustatyti ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles (Teisingumo Teismo 2011 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *Lesoochranárske zoskupenie VLK*, C-240/09, EU:C:2011:125).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis atitinkamais atvejais gali suteikti teisę visuomeninei organizacijai kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo (žr., pvz., 2006 m. spalio 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁰-1775/2006, 2018 m. birželio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1223-525/2018). Tačiau Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalis gali būti tiesiogiai taikoma **tik sprendimams, veiksams ar neveikimui, patenkančiam į Orhuso konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį**. Orhuso konvencijos 6 straipsnis taikytinas priimant sprendimus, ar leisti Orhuso konvencijos I priede išvardytas planuojamos veiklos rūšis (Orhuso konvencijos 6 str. 1 d. a p.); taip pat, vadovaujantis nacionaline teise, sprendimams dėl I priede neišvardytų planuojamų veiklos rūšių, galinčių turėti didelį poveikį aplinkai. Šiuo tikslu Šalys nustato, ar tokiai planuojamai veiklos rūšiai šios nuostatos taikytinos (Orhuso konvencijos 6 str. 1 d. b p.). Orhuso konvencijos 6 straipsnis taikytinas priimant sprendimus, ar leisti Konvencijos I priede išvardytas planuojamos veiklos rūšis (Orhuso konvencijos 6 str. 1 d. a p.); taip pat, vadovaujantis nacionaline teise, sprendimams dėl I priede neišvardytų planuojamų veiklos rūšių, galinčių turėti didelį poveikį aplinkai. Šiuo tikslu Šalys nustato, ar tokiai planuojamai veiklos rūšiai šios nuostatos taikytinos (Orhuso konvencijos 6 str. 1 d. b p.). **Orhuso konvencijos I priedo 20 dalyje nurodyta „bet kokia veiklos rūšis, nenurodyta 1–19 dalyse, tais atvejais, kai, vadovaujantis nacionalinės teisės aktais, visuomenės dalyvavimas įgyvendinamas taikant poveikio aplinkai vertinimo procedūrą“**. Taigi į Orhuso konvencijos I priedo ir, atitinkamai, į Orhuso konvencijos 6

straipsnio 1 dalies a punkto bei Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalies veikimo sritį gali patekti ir tokia veikla, kuriai pagal nacionalinę teisę numatyta poveikio aplinkai vertinimo procedūra, teisė dalyvauti kurioje suteikiama ir visuomenei (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸²²-681/2011, 2018 m. gegužės 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1810-624/2018).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje taip pat yra nurodęs, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalis, kuri nustato, kad „be to, ir nepažeidžiant šio straipsnio 1 ir 2 dalyse minimų peržiūros procedūrų, kiekviena Šalis užtikrina, kad visuomenės nariai, atitinkantys nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus, jeigu tokie yra, galėtų pasinaudoti administracinėmis arba teisminėmis procedūromis privačių asmenų ir valstybės institucijų, pažeidžiančių su aplinka susijusias nacionalinės teisės nuostatas, veiksams arba neveikimui užginčyti“, **neturi tiesioginio poveikio. Kitaip tariant, ji pati savaime ir tiesiogiai nesuteikia asmenims teisės kreiptis į teismą. Šis klausimas ir toliau turi būti sprendžiamas pagal nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus**, kaip tai ir yra numatyta Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-393/2010).

Teisėjų kolegija, įvertinusi pareiškėjų argumentus, pastebi, jog pareiškėjai savo teisę kreiptis į teismą sieja taip pat su Aplinkos apsaugos įstatymo nuostatomis. Šio įstatymo 1 straipsnio 22 dalyje suinteresuota visuomenė apibrėžiama kaip vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, kuriems daro arba gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje arba kurie yra suinteresuoti šių sprendimų procesu; pagal šią apibrėžtį asociacijos ir kiti viešieji juridiniai asmenys (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie įsteigti teisės aktų nustatyta tvarka ir skatina aplinkos apsaugą, visais atvejais laikomi suinteresuotais asmenimis. **Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje yra *expressis verbis* (aiškiais žodžiais) įtvirtinta suinteresuotos visuomenės teisė Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo užginčijant sprendimų, veikslių ar neveikimo aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje materialinį ar procesinį teisėtumą.**

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2013 m. rugsėjo 23 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-211/2013, vertindama, ar kaimo bendruomenė (asociacija) kilusiame ginče dėl sprendimo, kuriuo patvirtinti žemės sklypų detalieji planai, teisėtumo ir pagrįstumo turi teisę ginti viešąjį interesą Orhuso konvencijos pagrindu, yra pažymėjusi, jog Lietuvos Respublikos teisės aktai nenustato asociacijai jokių specifinių reikalavimų, susijusių su asociacijų kreipimusi į teismą dėl viešojo intereso gynimo (tokių kaip narių skaičius, geografinė teritorija, įsisteigimo momentas ir pan.). Išanalizavusi anksčiau minėtas Aplinkos apsaugos įstatymo nuostatas (šios nuostatos nesikeitė nuo 2010 m. gegužės 29 d.) bei panašaus turinio Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1962 redakcija, su aktualiais pakeitimais) nuostatas (visuomenė – vienas ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų, taip pat jų asociacijos, organizacijos arba grupės, 2 str. 55 d.; suinteresuota visuomenė – visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką rengiamo teritorijų planavimo dokumento sprendiniai ar kuri yra suinteresuota tų sprendinių įgyvendinimu; pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti kraštovarkos problemas ir veikiančios pagal Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis, 2 str. 35 d.; kraštovarka – teritorijų planavimo priemonėmis įgyvendinamas žmonių veiklos erdvinis organizavimas ir aplinkos tvarkymas, siekiant suderinti teritorijos naudojimo socialinius, ekonominius ir ekologinius interesus bei kurti harmoningą kultūrinį kraštovaizdį; 2 str. 13 d.), išplėstinė teisėjų kolegija išskyrė kriterijus, kuriais remiantis nustatyтина, ar pareiškėjas šioje byloje (primintina – kaimo bendruomenė) laikytinas suinteresuota visuomene pagal Aplinkos apsaugos

įstatymą bei Teritorijų planavimo įstatymą, turinčia teisę kreiptis į teismą: 1) asociacija (nevyriausybė organizacija) įsteigta teisės aktų nustatyta tvarka, veikianti pagal Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus; 2) ji skatina aplinkos apsaugą, padeda spręsti kraštotvarkos problemas.

Teisėjų kolegija, išanalizavusi anksčiau aptartą teisinį reglamentavimą, nepritaria pareiškėjų (tarp kurių yra ir asociacijos) pozicijai, kad nei nacionalinės teisės normos, nei Orhuso konvencijos nuostatos teisės kreiptis į teismą nesieja su asmens (asmenų grupės ar organizacijos) materialiniu teisiniu suinteresuotumu. Be to, pareiškėjų teiginiai, jog jų, save įvardijančių kaip „suinteresuotą visuomenę“, suinteresuotumas keliamais klausimais neturi teisinės reikšmės, yra nepagrįsti.

Pirmosios instancijos teismas konstatavo pareiškėjų grupės skundo trūkumus ir vėliau nutarė šį skundą laikyti nepaduotu dėl to, kad dėl netinkamai suformuluoto skundo pagrindo ir dalyko teismas negalėjo nustatyti kilusio ginčo ribų ir įvertinti pareiškėjų materialinį teisinį suinteresuotumą, teismui taip pat kilo abejonių, ar pareiškėjai tinkamai nurodė atsakovus. Teisėjų kolegija, ištyrusi 2019 m. kovo 6 d. pateikto grupės skundo turinį bei atsižvelgdama į 2019 m. liepos 24 d. prašyme pateiktus paaiškinimus, sutinka su pirmosios instancijos teismo išvadomis.

Pareiškėjai grupės skunde prašė:

1. panaikinti Aplinkos ministerijos 2018 m. lapkričio 12 d. ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštuose suformuluotą sprendimą, kuriuo atsisakoma patenkinti grupės pareiškėjų vardu 2018 m. spalio 18 d. pretenzijoje-pranešime pateiktą prašymą kreiptis į institucijas, atsakingas už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą, ir nustatyti „Natura 2000“ teritorijose ir joms artimoje aplinkoje vykdomų ir planuojamų vykdyti miškų kirtimo ūkinių veiklų poveikio „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumą;

2. panaikinti Aplinkos ministerijos 2018 m. lapkričio 12 d. ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštuose suformuluotą sprendimą, kuriuo nurodoma, kad miško kirtimams, kai neketinama keisti žemės naudojimo, nors jis ir yra Europos ekologinio tinko „Natura 2000“ teritorijoje, reikšmingumo nustatymas ir poveikio aplinkai vertinimas neprivalomas ir nėra teisinio pagrindo ūkinės veiklos subjektams nurodyti kreiptis į institucijas, atsakingas už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą dėl planuojamos ūkinės veiklos reikšmingumo nustatymo;

3. įpareigoti VĮ Valstybinių miškų urėdiją kreiptis į direkcijas, kurių administruojamose teritorijose yra įsteigtos „Natura 2000“ teritorijos arba kurioms tokios teritorijos priskirtos vertinimui Valstybės saugomų teritorijų tarnybos įsakymu, dėl Lietuvos Respublikoje esančiose „Natura 2000“ teritorijose – pagal sąrašus, patvirtintus aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210, 2014 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. D1-281 ir 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 – vykdomų ir planuojamų vykdyti pagrindinių miško kirtimų ūkinių veiklų valstybiniuose miškuose poveikio „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo;

4. įpareigoti Vyriausybę, Aplinkos ministeriją ir VĮ Valstybinių miškų urėdiją nutraukti neteisėtus veiksmus – sustabdyti valstybinių miškų pagrindinius miško kirtimus Lietuvos Respublikoje esančiose „Natura 2000“ teritorijose – pagal sąrašus, patvirtintus aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210, 2014 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. D1-281 ir 2018 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-317 – iki tol, kol bus gautos atitinkamų teritorijų ūkinių veiklų reikšmingumo „Natura 2000“ teritorijoms išvados.

Pareiškėjai grupės skundą grindė tuo, kad, jų teigimu, vykdant ir planuojant vykdyti miškų kirtimus visose „Natura 2000“ teritorijose ir joms artimoje aplinkoje, nebuvo gautos privalomos planuojamos ūkinės veiklos poveikio reikšmingumo „Natura 2000“ teritorijai išvados, taip pat nebuvo atliktos su tuo susijusios privalomos poveikio aplinkai vertinimo procedūros, taip pat tuo, kad valstybės institucijos (Aplinkos ministerija, įvairių parkų, rezervatų direkcijos ir kt.),

atsakydamos į pareiškėjų 2018 m. spalio 18 d. pretenziją-pranešimą, pareiškėjų nuomone, netinkamai aiškino teisės aktų nuostatas, tvirtindamos, jog planuojamos ūkinės veiklos reikšmingumo nustatymas šiuo atveju neturėjo būti atliktas.

Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas 3 ir 4 grupės skundo reikalavimus pagrįstai laikė suformuluotais netinkamai. Pareiškėjai abstrakčiai nurodė, jog visose „Natura 2000“ teritorijose yra atliekami pagrindiniai (plynieji ir atvejiniai) miško kirtimai, skunde tik pateikdami nuorodą į aplinkos ministro įsakymais patvirtintus „Natura 2000“ teritorijų sąrašus, nedetalizuodami, kas konkrečiai ir kur šiuos kirtimus atlieka, koks atliekamų kirtimų mastas, kurie kirtimai yra vykdomi, planuojami ar jau įvykdyti ir kt. (akcentuotina, jog į „Natura 2000“ teritorijas patenka ir privačios nuosavybės teise valdomi sklypai; vadovaujantis pareiškėjų nurodytais teisės aktais ir viešai prieinamais duomenimis, „Natura 2000“ teritoriją bendrai sudaro šimtai tūkstančių hektarų). Neaišku, su kokiais administravimo subjektų veiksmais (priimtais administraciniais sprendimais, nurodančiais ar suteikiančiais teisę vykdyti miško kirtimus) konkrečiai (priėmęs subjektas, data, numeris) pareiškėjai nesutinka, kiek tokių veiksmų buvo ir kada jie atlikti. Todėl taip suformuluoti skundo reikalavimai akivaizdžiai neatitinka aiškumo ir detalumo reikalavimų bei sudaro kliūtis įvertinti pareiškėjų materialinį teisinį suinteresuotumą (pvz., ar kirtimai atliekami geografiškai arti pareiškėjų gyvenamosios vietos), nustatyti asmenis, suinteresuotus bylos baigtimi (be kita ko, atsakovus), tai ir buvo nurodyta 2019 m. liepos 11 d. teismo nutartyje. Kaip teisingai konstatavo pirmosios instancijos teismas skundžiamoje 2019 m. liepos 26 d. nutartyje, pareiškėjai šio trūkumo nepašalino.

Kita vertus, pareiškėjai aiškiai nurodė nesutinkantys su Aplinkos ministerijos atsakymais į jų reikalavimus, suformuluotais 2018 m. lapkričio 12 d. raštu Nr. (12-6)-D8(E)-1185 (rašte nurodyta: „2018-10- Nr. (12-6)-D8(E)-“, I t., b. l. 18–21, 35) ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštu Nr. (12-6)-D8-5758 (III t., b. l. 13–14), šiuos ginčijamus administracinius aktus, taip pat prašymą atnaujinti terminą skundui dėl šių aktų paduoti pateikė teismui, grupės skunde Aplinkos ministeriją išskyrė kaip atskirą, savarankišką atsakovą. Pirmosios instancijos teismas plačiau nepaiškino, kodėl pareiškėjų reikalavimai panaikinti nurodytas 2018 m. lapkričio 12 d. rašto ir 2018 m. gruodžio 7 d. rašto dalis neatitinka bendrųjų reikalavimų skundui, nepasisakė dėl galimybės šiuos reikalavimus nagrinėti pagal grupės skundo taisykles. Atsižvelgiant į tai, ši skundžiamos teismo nutarties dalis naikintina.

Kreipimasi į Konstitucinį Teismą reglamentuoja Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, jog, jeigu yra pagrindas manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja Konstitucijai, teismas sustabdo bylos nagrinėjimą ir, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo kompetenciją, kreipiasi į jį su prašymu spręsti, ar tas įstatymas ar kitas teisės aktas atitinka Konstituciją. Vadinasi, pareiga kreiptis į Konstitucinį Teismą atsiranda tik tuo atveju, jei teismas bylos nagrinėjimo metu suabejoja byloje taikytino įstatymo ar kito teisės akto atitiktimi Konstitucijai. Ši teismo teisė nėra siejama su atitinkamais proceso dalyvių prašymais ar reikalavimais, o palikta paties teismo nuožiūrai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. liepos 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-548-858/2015, 2016 m. lapkričio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-3833-520/2016).

Pareiškėjai prašymą kreiptis į Konstitucinį Teismą, siekiant išsiaiškinti, ar Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2 punkto ir 55 straipsnio 1 dalies nuostatos tiek, kiek jos tiesiogiai neužtikrina fizinių asmenų teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais ginant viešąjį interesą, nepažeidžia Konstitucijos 6 straipsnio, 54 straipsnio 1 dalies ir 138 straipsnio 3 dalies bei Orhuso konvencijos nuostatų, sieja su galimybėmis ginti savo teisę į sveiką ir švarią aplinką bei viešąjį interesą, tiesiogiai taikant Konstituciją. Pareiškėjai nepateikė jokių argumentų, kodėl abstraktesnio pobūdžio formuluotės, pateiktos Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio

3 dalies 2 punkte („Teismas imasi nagrinėti administracinę bylą <...> įstatymų nustatytais atvejais pagal prokuroro, viešojo administravimo subjektų, organizacijų ar fizinių asmenų pareiškimą dėl viešojo intereso arba valstybės, savivaldybės ir asmenų teisių bei įstatymų saugomų interesų gynimo;“) ir 55 straipsnio 1 dalyje („Įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, viešojo administravimo subjektai, organizacijos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai“), šiuo atveju yra nesuderinamos su iš Konstitucijos kylančiais imperatyvais ir neužtikrina Orhuso konvencijoje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą. Pagrindo tokioms išvadoms nenustatė ir teisėjų kolegija, todėl prašymas kreiptis į Konstitucinį Teismą atmetamas.

Pareiškėjai taip pat prašė sudaryti išplėstinę teisėjų kolegiją skundo priėmimo klausimui spręsti, tokį prašymą grįsdami bylos sudėtingumu ir jų keliamų reikalavimų svarba. Teisėjų kolegija pažymi, kad šiuo metu ginčas yra kilęs dėl pareiškėjų pateikto grupės skundo atitikties bendriesiems reikalavimams skundui. Šiuo aspektu (be kita ko, dėl pareiškėjo pareigos tinkamai suformuluoti skundo reikalavimus ir pagrįsti savo materialinį teisinį suinteresuotumą) Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra suformavęs gausią praktiką, o skundo priėmimo stadijoje šiuo metu nagrinėjami klausimai, priešingai nei teigia pareiškėjai, nėra tokie nauji ir / ar sudėtingi, kad jiems išspręsti būtų būtina sudaryti išplėstinę teisėjų kolegiją. Tokio teisėjų kolegijos vertinimo nekeičia aplinkybė, jog pirmosios instancijos teismas jau porą kartų netinkamai pritaikė proceso teisės normas. Dėl šios priežasties prašymas sudaryti išplėstinę teisėjų kolegiją skundo priėmimo klausimui spręsti netenkinamas.

Apibendrinama išdėstytus motyvus, teisėjų kolegija sprendžia, kad pirmosios instancijos teismas iš dalies netinkamai aiškino ir taikė proceso teisės normas, todėl 2019 m. liepos 11 d. nutartyje nustatyti grupės skundo trūkumai tiek, kiek jie susiję su grupės skundo reikalavimais panaikinti nurodytas 2018 m. lapkričio 12 d. rašto ir 2018 m. gruodžio 7 d. rašto dalis, nėra aiškūs ir pagrįsti motyvais, todėl skundžiamoje 2019 m. liepos 26 d. nutartyje buvo nepagrįstai konstatuota, jog pareiškėjai per teismo nustatytą terminą šių trūkumų nepašalina, nors turėjo tokią galimybę. Kita vertus, pirmosios instancijos teismas pagrįstai atsisakė priimti grupės skundo reikalavimus dėl įpareigojimų Vyriausybei, Aplinkos ministerijai ir VĮ Valstybinių miškų urėdijai, kadangi šių reikalavimų atžvilgiu trūkumai buvo nustatyti pagrįstai, pakankamai aiškiai, bet neištaisyti per nustatytą terminą. Atsižvelgiant į tai, atskirasis skundas tenkinamas iš dalies, o pirmosios instancijos teismo nutartis iš dalies panaikinama.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 154 straipsnio 1 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Pareiškėjų ...<234 asmenų>... atskirąjį skundą tenkinti iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. liepos 26 d. nutarties dalį, kuria atsisakyta priimti pareiškėjų grupės skundo reikalavimus panaikinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2018 m. lapkričio 12 d. raštu Nr. (12-6)-D8(E)-1185 ir 2018 m. gruodžio 7 d. raštu Nr. (12-6)-D8-5758 priimtą sprendimą, kuriuo atsisakoma patenkinti grupės pareiškėjų vardu 2018 m. spalio 18 d. pretenzijoje-pranešime pateiktą prašymą kreiptis į institucijas, atsakingas už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą, ir nustatyti „Natura 2000“ teritorijose ir joms artimoje aplinkoje vykdomų ir planuojamų vykdyti miškų kirtimo ūkinių veiklų poveikio „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumą; taip pat sprendimą, kuriuo nurodoma, kad miško kirtimams, kai neketinama keisti žemės naudojimo, nors jis ir yra Europos ekologinio tinko „Natura 2000“ teritorijoje, reikšmingumo nustatymas ir poveikio aplinkai vertinimas neprivalomas ir nėra teisinio pagrindo ūkinės veiklos subjektams nurodyti kreiptis į institucijas, atsakingas už saugomų

teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą dėl planuojamos ūkinės veiklos reikšmingumo nustatymo, panaikinti ir šioje dalyje perduoti skundo priėmimo klausimą pirmosios instancijos teismui spręsti iš naujo.

Likusių Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. liepos 26 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

Teisėjai

Rytis Krasauskas

Vaida Urmonaitė-Maculevičienė

Skirgailė Žalimienė